अध्याय 4 : विद्यालय:

प्रश्न 1:

उच्चारणं कुरुत।

अहम्	आवाम्	वयम्
माम्	आवाम्	अस्मान्
मम	आवयो:	अस्माकम्
त्वम्	युवाम्	यूयम्
त्वाम्	युवाम्	युष्मान्
तव	युवयो:	युष्माकम्

उत्तर:

स्वयं करें–

प्रश्न 2:

निर्देशानुसारं परिवर्तनं कुरुत-

यथा- अहं पठामि। - (बहुवचने) - **वयं पठाम:।**

(क) अहं नृत्यामि। - (बहुवचने) - ....

(ख) त्वं पठसि। - (बहुवचने) - ....

(ग) युवां क्रीडथ:। - (एकवचने) - ....

(घ) आवां गच्छाव:। - (बहुवचने) - ....

(ङ) अस्माकं पुस्तकानि। - (एकवचने) - ....

(च) तव गृहम्। _ (द्विवचने) _ ....

उत्तर 2:

(क) अहं नृत्यामि। - (बहुवचने) - **वयं नृत्यामः**

(ख) त्वं पठसि। - (बहुवचने) - **यूयं पठथ**

(ग) युवां क्रीडथः। - (एकवचने) - **त्वं क्रीडसि**

(घ) आवां गच्छावः। - (बहुवचने) - **वयं गच्छामः**

(ङ) अस्माकं पुस्तकानि। - (एकवचने) - **मम पुस्तकम्**

(च) तव गृहम्। - (द्विवचने) - **युवयों गृहे।**

प्रश्न 3:

कोष्ठकात् उचितं शब्दं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत-

(क) .... पठामि। (वयम्/अहम्)

(ख) .... गच्छथः। (युवाम्/यूयम्)

(ग) एतत् .... पुस्तकम्। (माम्/मम)

(घ) .... क्रीडनकानि। (युष्मान्/युष्माकम्)

(ङ) .... छात्रे स्वः। (वयम्/आवाम्)

(च) एषा.............................. लेखनी। (तव/त्वाम्)

उत्तर 3:

(क) ....**अहम्**.......... पठामि। (वयम्/अहम्)

(ख) ....**युवाम्**.......... गच्छथः। (युवाम्/यूयम्)

(ग) एतत् ....**मम**............ पुस्तकम्। (माम्/मम)

(घ) ....**युष्माकम्**....... क्रीडनकानि। (युष्मान्/युष्माकम्)

(ङ) ....**आवाम्**......... छात्रे स्वः। (वयम्/आवाम्)

(च) एषा ....**तव**............. लेखनी। (तव/त्वाम्)

प्रश्न 4:

क्रियापदैः वाक्यानि पूरयत-

पठसि	धावामः	गच्छावः	क्रीडथः	लिखामि	पश्यथ

यथा- अहं पठामि।

(क) त्वं ....

(ख) आवां ....

(ग) यूयं ....

(घ) अहं ....

(ङ) युवां ....

(च) वयं ....

उत्तर 4:

(क) त्वं ......**पठसि**......

(ख) आवां ......**गच्छावः**......

(ग) यूयं ......**पश्यथ**......

(घ) अहं ......**लिखामि**......

(ङ) युवां ......**क्रीडथः**......

(च) वयं ......**धावामः**......

प्रश्न 5:

उचितपदैः वाक्यनिर्माणं कुरुत-

मम	तव	आवयोः	युवयोः	अस्माकम्	युष्माकम्

यथा- एषा **मम** पुस्तिका।

(क) एतत् .... गृहम्।

(ख) .... मैत्री दृढा।

(ग) एषः .... विद्यालयः।

(घ) एषा .... अध्यापिका।

(ङ) भारतम् .... देशः।

(च) एतानि .... पुस्तकानि।

उत्तर 5:

(क) एतत् ....तव............ गृहम्।

(ख) ....आवयोः........ मैत्री दृढा।

(ग) एषः ....मम............ विद्यालयः।

(घ) एषा ....युवयोः.......... अध्यापिका।

(ङ) भारतम् ....अस्माकम्........ देशः।

(च) एतानि ....युष्माकम्........ पुस्तकानि।

प्रश्न 6:

एकवचनपदस्य बहुवचनपदं, बहुवचनपदस्य एकवचनपदं च लिखत-

यथा- एषः - एते

(क) सः - ....

(ख) ताः - ....

(ग) एताः - ....

(घ) त्वम् - ....

(ङ) अस्माकम् - ....

(च) तव - ....

(छ) एतानि - ....

उत्तर 6:

(क) सः	–	**ते**
(ख) ताः	–	**सा**
(ग) एताः	–	**एषा**
(घ) त्वम्	–	**यूयम्**
(ङ) अस्माकम्	–	**मम**
(च) तव	–	**युष्काम्**
(छ) एतानि	–	**एतत्**

प्रश्न 7:

(क) वार्तालापे रिक्तस्थानानि पूरयत-

यथा- प्रियंवदा - शकुन्तले! **त्वं** किं करोषि?

शकुन्तला - प्रियंवदे! .... नृत्यामि, ... किं करोषि?

प्रियंवदा - शकुन्तले! .... गायामि। किं ....न गायसि?

शकुन्तला - प्रियंवदे! .... न गायामि। .... तु नृत्यामि।

प्रियंवदा - शकुन्तले! किं .... माता नृत्यति।

शकुन्तला - आम्, ... माता अपि नृत्यति।

प्रियंवदा - साधु, ... चलावः।

उत्तर 7 (क):

शकुन्तला	-	प्रियंवदे! **अहं** नृत्यामि, **त्वं** किं करोषि?
प्रियंवदा	-	शकुन्तले! **अहं** गायामि। किं **त्वं** न गायसि?
शकुन्तला	-	प्रियंवदे! **अहं** न गायामि। **अहं** तु नृत्यामि।
प्रियंवदा	-	शकुन्तले! किं **तव** माता नृत्यति।
शकुन्तला	-	आम्, **मम** माता अपि नृत्यति।
प्रियंवदा	-	साधु, **आवाम्** चलावः।

(ख) उपयुक्तेन अर्थेन सह योजयत-

शब्दः	**अर्थ**
सा	तुम दोनों का
तानि	तुम सब
अस्माकम्	मेरा
यूयम्	वह (स्त्रीलिङ्ग)
आवाम्	तुम्हारा
मम	वे (नपुंसकलिङ्ग)
युवयोः	हम दोनों
तव	हमारा

उत्तर 7 (ख):
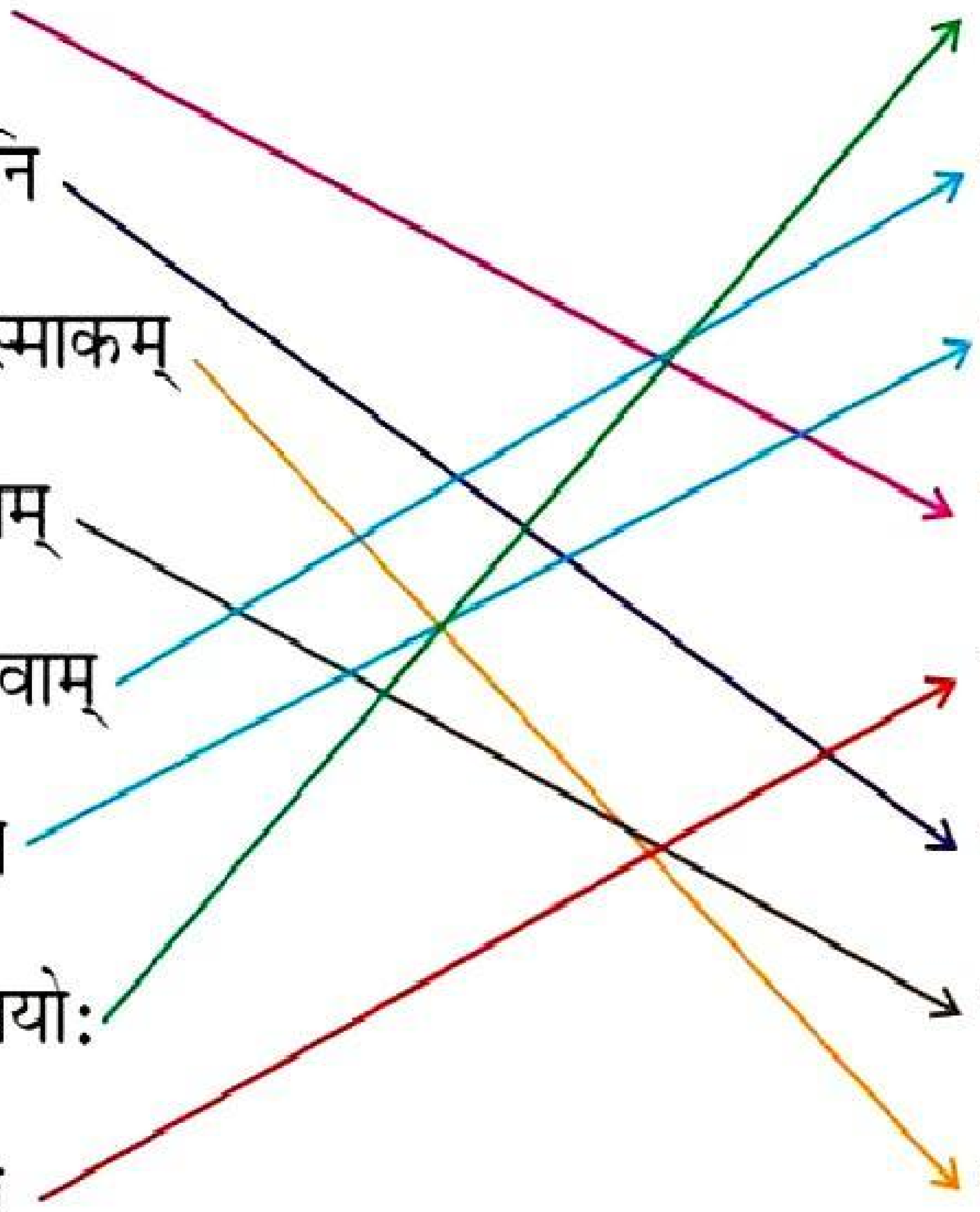
शब्दः	**अर्थ**
सा	तुम दोनों का
तानि	तुम सब
अस्माकम्	मेरा
यूयम्	वह (स्त्रीलिङ्ग)
आवाम्	तुम्हारा
मम	वे (नपुंसकलिङ्ग)
युवयोः	हम दोनों
तव	हमारा